

Världen som fakta och föreställning

Johan Andréasson

JANUARI 2012

TIMBRO

© Författaren och Timbro 2012

ISBN 978-91-7566-875-8

www.timbro.se

info@timbro.se

[<www.timbro.se/innehall/?isbn=9175668758>](http://www.timbro.se/innehall/?isbn=9175668758)

INNEHÅLL

Inledning	3
Rapporten i korthet.....	4
Fråga 1. Tror du att det är fler eller färre som lider av undernäring i u-länderna i dag än 1980?	5
Fråga 2. Tror du att det är fler eller färre som lever i extrem fattigdom i u-länderna i dag än 1980?....	6
Fråga 3. Tror du att luftföroreningarna i EU-länderna totalt sett har ökat eller minskat sedan 1980?..	7
Fråga 4. Tror du att skogsarealerna (det vill säga mängden skogsmark) i i-länderna blivit större eller mindre sedan 1980?.....	9
Fråga 5. Tror du att koldioxidutsläppen i Sverige har ökat per person sedan 1980?.....	10
Referenser	11

INLEDNING

Varje dag upplever vi i vår vardag hur världen blir bättre, hur tekniken blir mer effektiv och hur varje generation lever längre än den föregående. Trots det tenderar vi att tro att världen blir sämre.

År 2005 författade Johan Norberg rapporten "Rubriker som skrämmer oss", där han ställde ungefär samma frågor som presenteras i den här rapporten. Även om svenskarnas attityd och framtidstro har förbättrats något sedan dess – det är fler personer år 2011 än år 2005 som tror att världen förbättras – så tror fortfarande en överväldigande majoritet att världen blir sämre. Man tror att antalet fattiga ökar och att utsläppen tilltar. De förbättringar man ser i sin vardag tycks inte göra att man tror på förbättringar på nationell eller global nivå.

Men sanningen är en annan, förbättringar sker hela tiden. I den här rapporten redovisar jag hur världen har utvecklats med avseende på några väsentliga parametrar som rör vår mest grundläggande levnadsstandard: extrem fattigdom, undernäring, miljöförorening och förstörelse av luft och skog.

Världen har blivit bättre. Bara sju år har gått sedan Johan Norberg skrev sin rapport men på den tiden har förbättringar skett på en rad olika områden. Den absoluta fattigdomen har fortsatt att minska och vi är nu inom räckhåll för att nå FN:s millenniemål. De svenska koldioxidutsläppen fortsätter att avta, samtidigt som den svenska ekonomin har vuxit markant de senaste decennierna. På ett område har dock utvecklingen gått åt fel håll de senaste åren: *antalet* undernärda har ökat, även om *andelen* har fortsatt minska.

Professorn och debattören Hans Rosling brukar säga att vi fortfarande lever i gamla föreställningar om hur världen ser ut. Hans föreläsningar avslutas ofta med "*And now we have a completely different world*". Det finns utmaningar, det är uppenbart. Men för den sakens skull behöver vi inte ha ett dystopiskt synsätt på världen.

Människans historia är en historia om utveckling och framsteg. Människan är en problemlösare. Men låt då energin och kraften inriktas på att låta nya lösningar komma fram.

För att kunna göra det behöver man en karta som överensstämmer med verkligheten. Målet med rapporten är att bidra något till den utvecklingen. Världen blir bättre och bättre dag för dag. Med rätt insikt kan den bli ännu bättre, för alla.

Johan Andréasson, rapportförfattare

Om författaren

Johan Andréasson är civilingenjör i Industriell ekonomi från Chalmers Tekniska Högskola. Han är vice ordförande för Fria Moderata Studentförbundet och har tidigare drivit start-up-bolag med fokus på miljöinnovationer.

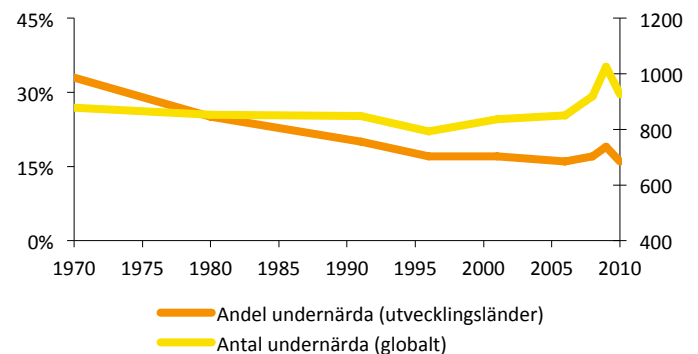
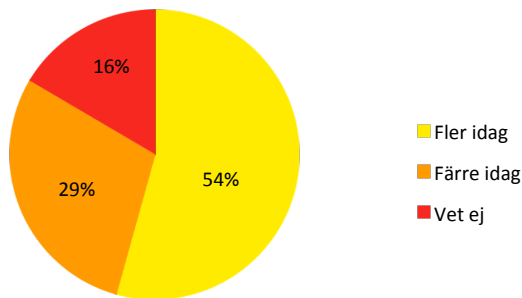
RAPPORTEN I KORTHET

- Undersökningen har genomförts inom ramen för Demoskops riksomfattande panelundersökning, DemoskopPanelen, under perioden februari till april 2011. Totalt har 3 553 personer i åldrarna 18–89 år deltagit i undersökningen, som är den största i Sverige i sitt slag. Undersökningen genomfördes med hjälp av postala enkäter och Internetintervjuer.
- Resultatet av undersökningen visar att svenska folket överlag har en pessimistisk syn på världens utveckling.
 - En klar majoritet av alla svenskar tror att antalet undernärda är större nu än år 1980.
 - En majoritet tror att den extrema fattigdomen ökat.
 - 6 av 10 tror att utsläppen av koldioxid i Sverige ökat sedan år 1980.
 - En majoritet tror att luftföroreningarna i EU-området tilltagit.
 - 7 av 10 tror att mängden skogsmark har minskat i OECD-länderna.
- Fakta pekar på det motsatta:
 - Trots finanskrisen har antalet fattiga fortsatt att minska.
 - I Sverige, och resten av EU, har luften aldrig i modern tid varit så ren som den är nu.
 - Mängden skogsmark har ökat i OECD-länderna men det är Kina, som står utanför OECD, som står för den största ökningen.
 - Samtidigt som Sveriges ekonomi vuxit kraftigt sedan 1990 har koldioxidutsläppen per person minskat.
 - På ett område har utvecklingen gått åt fel håll de senaste åren: *antalet* undernärda har ökat, även om *andelen* har fortsatt minska.

FRÅGA 1: TROR DU ATT DET ÄR FLER ELLER FÄRRE SOM LIDER AV UNDERNÄRING I U-LÄNDERNA I DAG ÄN 1980?

Fråga: Tror du att det är fler eller färre som lider av undernäring i u-länderna idag än det var 1980?

Fakta: Andelen som lider av undernäring har halverats

Allmänheten: En majoritet av alla svenskar tror att det är fler som lider av undernäring i u-länderna i dag än 1980.

Svar: Andelen kraftigt undernärda har sjunkit.

Antalet kraftigt undernärda sjönk länge snabbt och hade mot slutet av 1990-talet sjunkit med nästan 100 miljoner personer. Fluktuerande matpriser och den finansiella kris som bröt ut 2008 har dock gjort att det numerärt finns fler undernärda i utvecklingsländerna idag än 1980, även om andelen undernärda av världens totala befolkning har minskat från 25 procent 1980 till 16 procent år 2010. Ett barn som föds i dag har med andra ord aldrig tidigare haft en större chans att få äta sig mätt.¹

Det finns många anledningar att matpriserna har fluktuerat det senaste decenniet. Redan 2004 och 2005 varnade FN:s Food and Agriculture Organization (FAO) för att de låga matpriserna orsakade problem för världens fattiga. För många fattiga länder är försäljning av livsmedel den viktigaste inkomstkällan. Försämrade möjligheter att köpa baslivsmedel, i kombination med små möjligheter att få krediter för att effektivisera jordbruket, bidrog därför till ökad undernäring.²

Efter 2005 steg livsmedelspriserna ytterligare. Det berodde på flera olika faktorer: livsmedelsproduktionen blev dyrare på grund av stigande oljepriser, vilket gjorde det lönsamt att skifta över till odling av biogrödor. Skördarna blev sämre i några av de stora producentländerna såsom Ryssland och efterfrågan på livsmedel i tillväxtländerna ökade. Samtidigt ökade handeln med livsmedel på råvarubörserna, vilket bidrog till ytterligare prisökningar.³

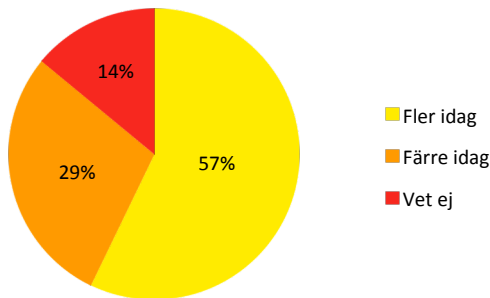
¹ World Food Programme & Food and Agriculture Organization (2011)

² FAO (2005)

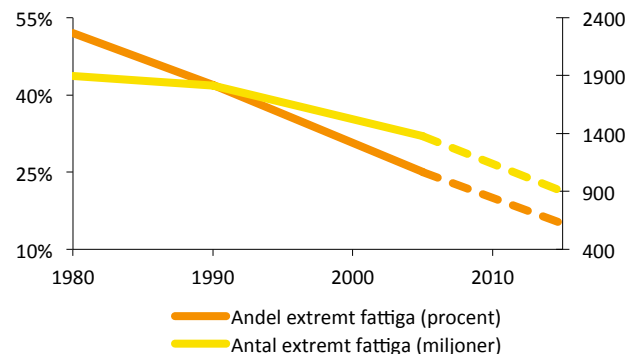
³ Andersson, Martin & Gunnarsson, Christer (2011)

FRÅGA 2: TROR DU ATT DET ÄR FLER ELLER FÄRRE SOM LEVER I EXTREM FATTIGDOM I U-LÄNDERNA I DAG ÄN 1980?

Fråga: Tror du att det är fler eller färre som lever i extrem fattigdom idag än 1980?

Fakta: Både andelen och antalet extremt fattiga har minskat – trenden bedöms fortsätta

Allmänheten: 6 av 10 svenskar tror att det är fler.

Svar: Färre extremt fattiga i världen både i procent och heltal.

Sedan 1980 har antalet extremt fattiga som lever på mindre än \$1,25 per dag minskat med en halv miljard människor. Tack vare en stabil ekonomisk tillväxt har andelen extremt fattiga i utvecklingsländerna nära nog halverats, från 52 procent till 25 procent mellan 1980 och 2005.

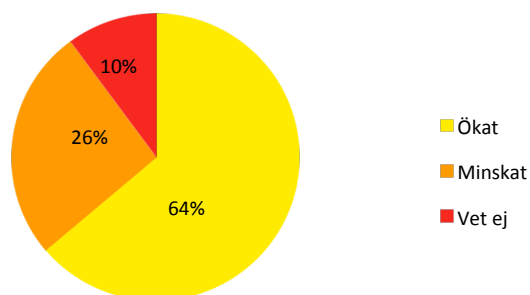
Minskningen har skett även i absoluta tal. Mellan 1980 och 2005 har antalet extremt fattiga minskat från 1,9 miljarder till 1,4 miljarder, en minskning motsvarande den sammanlagda befolkningen i USA och Brasilien. Trots finanskrisen räknar FN med att andelen fattiga ska sjunka till färre än 900 miljoner fram till 2015, vilket innebär att man når FN:s millenniemål om fattigdomsbekämpning, detta till följd av att tillväxten i utvecklingsländerna inte har mattats av i samband med finanskrisen på samma sätt som i de avancerade ekonomierna.^{4,5}

⁴ Chen, Shaohua & Ravallion, Martin (2008)

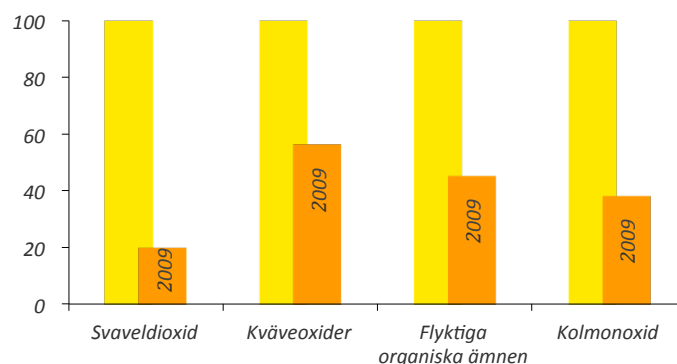
⁵ United Nations (2011)

FRÅGA 3: TROR DU ATT LUFTFÖRORENINGARNA I EU-LÄNDERNA TOTALT SETT HAR ÖKAT ELLER MINSKAT SEDAN 1980?

Fråga: Tror du att luftföroreningarna i EU-länderna totalt sett har ökat eller minskat sedan 1980?

Fakta: Mängden föroreningar i luften har minskat

Allmänheten: 6 av 10 svenskar tror att luftföroreningarna har ökat.

Svar: Luftföroreningarna i EU har minskat.

Luftföroreningarna i de 27 nuvarande EU-länderna har minskat kraftigt de senaste decennierna. Sedan 1990 har mängden svaveldioxid minskat med 80 procent, kväveoxider har minskat med 44 procent, flyktiga organiska ämnen har minskat med 55 procent och kolmonoxid har minskat med 62 procent.⁶

Även under 80-talet upplevde Europa kraftiga förbättringar av luften. Mellan 1980 och 1998 minskade de fyra nämnda föroreningarna med i genomsnitt 38 procent.⁷

Minskningen har varit möjlig tack vare mer effektiv rening av avgaser från både bilar och industri samt ett ökat användande av energikällor som naturgas och kärnkraft.^{8,9,10} Den europeiska miljömyndigheten EEA räknar med att utsläppen av svaveldioxid, kväveoxider och flyktiga organiska ämnen kommer att fortsätta minska under perioden 2010 till 2020 i takt med att Europas energiförsörjning får en ändrad struktur.¹¹

Och svensk luft har också blivit bättre

Miljöinstitutet IVL:s miljöindex som baseras på lufthalterna av kvävedioxid, svaveldioxid, sot och bensen i svenska tätorter visar på luftkvaliteten har förbättrats med 55 procent mellan 1990 och 2005¹². Mellan 1986 och 2009 har halten av kvävedioxid minskat med 50 procent och

⁶ European Environment Agency (2011)

⁷ Pacific Research Institute & AEI (2004)

⁸ UK Parliament (2002)

⁹ Pacific Research Institute & AEI (2004)

¹⁰ European Environment Agency (2003)

¹¹ European Environment Agency (2007)

¹² Sjöberg, Karin et al (2006)

halten av svaveldioxid har minskat med hela 70 procent under samma tidsperiod¹³. Vissa delar av Stockholm har i princip blivit utsläppsfria, Torkel Knutssongatan har exempelvis sett utsläppen av svaveldioxid minska med 95 procent sedan 1982 och även halten av kvävedioxid har reducerats med två tredjedelar sedan mitten av 80-talet¹⁴.

Förbättringar beror på minskade utsläpp från industrin i kombination med renare bränslen, ökat antal miljöbilar samt skärpta utsläppskrav. I Stockholm har även införandet av trängselavgifter haft betydelse.¹⁵

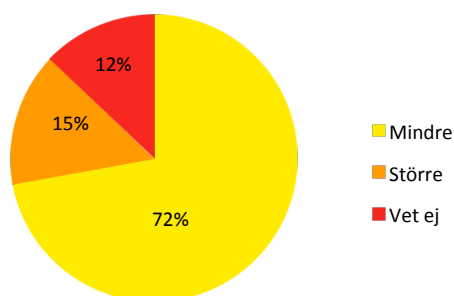
¹³ IVL (2010)

¹⁴ Stockholm Stads Miljöförvaltning (2011)

¹⁵ Stockholm Stads Miljöförvaltning (2011)

FRÅGA 4. TROR DU ATT SKOGSAREALERNA (DET VILL SÄGA MÄNGDEN SKOGSMARK) I I-LÄNDERNA BLIVIT STÖRRE ELLER MINDRE SEDAN 1980?

Fråga: Tror du att skogsarealerna (dvs. mängden skogsmark) i i-länderna blivit större eller mindre sedan 1980?

Allmänheten: 7 av 10 svenskar tror att skogsarealerna blivit mindre i i-länderna.

Svar: Skogsarealerna har blivit större.

Genomgående i OECD-länderna, med undantag för Mexico och Australien, har mängden skogsmark ökat stadigt de senaste decennierna. Den totala ökningen sedan 1990 för OECD:s 34 medlemsstater utgör en area motsvarande hela Götaland tillsammans med Värmland och Dalarna. Den största enskilda tillväxten står USA för, där har mer skog tillkommit än som har avverkats per decennium sedan 1950-talet; för Europa gäller detsamma sedan 1970-talet.

Globalt sett är det dock Kina – som inte är ett OECD-land – som haft den största ökningen av mängden skogsmark. Sedan 1990 har arealen kinesisk skog ökat med motsvarande ett Norrbotten per år.^{16,17}

Globalt sett minskar fortfarande skogsarealen, men nettoförlusten i skogsareal är mindre än tidigare. Under de senaste tjugo åren har nettoförlusten av skog minskat med cirka 40 procent, den positiva förändringen beror på att man lyckats begränsa andelen skog som huggs ned, att befintliga skogar har fått växa till sig och att det på många håll i världen har skett en omfattande nyplantering. I länder som Brasilien och Indonesien, som under 1990-talet hade den största arealminskningen i världen, har man till exempel lyckats begränsa skövlingen drastiskt.¹⁸

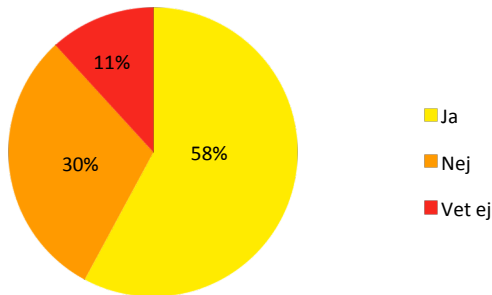
¹⁶ FAO (2011)

¹⁷ Pacific Research Institute & AEI (2005)

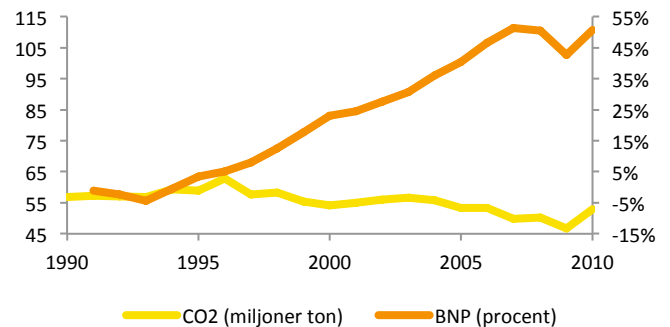
¹⁸ FAO (2011)

FRÅGA 5: TROR DU ATT KOLDIOXIDUTSLÄPPEN I SVERIGE HAR ÖKAT PER PERSON SEDAN 1980?

Fråga: Tror du att koldioxidutsläppen i Sverige har ökat per person sedan 1980?

Fakta: CO₂-utsläppen per invånare har minskat

Allmänheten: 6 av 10 svenskar tror att utsläppen av koldioxid ökat.

Svar: Minskade utsläpp i Sverige.

De svenska CO₂-utsläppen per invånare nådde sina högsta nivåer i början av 1970-talet. Sedan dess har trenden varit en kontinuerlig minskning av utsläppsnivåerna. Det saknas heltäckande statistik från tiden innan 1990, men mellan 1980 och 2010 minskade de utsläpp som orsakas av förbränningen av fossila bränslen, samt tillverkning av cement, med knappt 40 procent¹⁹. Minskningen i utsläpp per svensk motsvarar ungefär en bilresa tur och retur mellan Göteborg och Rom^{20,21}.

Mer utförlig statistik finns från 1990, då Kyotoprotokollet medförde att de fullständiga CO₂-utsläppen redovisades. Mellan 1990 och 2010 har CO₂-utsläppen minskat med 9 procent²². Under samma tid har den svenska ekonomin vuxit med 50 procent²³.

¹⁹ Carbon Dioxide Information Analysis Center (2011)

²⁰ Beräkningsunderlag från Naturskyddsföreningen (2009)

²¹ Avstånd hämtade från Google Maps

²² Naturvårdsverket (2011)

²³ SCB (2011)

REFERENSER

- Andersson, Martin & Gunnarsson, Christer (2011) *Hållbarhetsmyten – varför ekonomisk tillväxt inte är problemet*, SNS Förlag
- Carbon Dioxide Information Analysis Center (2011) *CO2 emissions from Sweden*, (elektronisk) tillgänglig: <<http://cdiac.ornl.gov/trends/emis/swe.html>> (2011-12-14)
- Chen, Shaohua & Ravallion, Martin (2008) *The developing world is poorer than we thought, but no less succesful in the fight against poverty*, (elektronisk) tillgänglig: <http://siteresources.worldbank.org/JAPANINJAPANESEEXT/Resources/515497-1201490097949/080827_The_Developing_World_is_Poorer_than_we_Thought.pdf> (2011-12-20)
- European Environment Agency (2003) *Europe's environment – the third assessment* (elektronisk) tillgänglig: <http://www.eea.europa.eu/publications/environmental_assessment_report_2003_10/kiiev_eea_low.pdf> (2011-12-20)
- European Environment Agency (2007) *Europe's environment – the fourth assessment* (elektronisk) tillgänglig: <http://www.eea.europa.eu/publications/state_of_environment_report_2007_1> (2011-12-20)
- European Environment Agency (2011) *Air pollutant emissions data viewer (LRTAP convention)* (elektronisk) tillgänglig: <<http://dataservice.eea.europa.eu/PivotApp/pivot.aspx?pivotid=478>> (2011-09-05)
- FAO (2005) *Agriculture commodity prices continue long-term decline*, (elektronisk) tillgänglig: <<http://www.fao.org/newsroom/en/news/2005/89721/index.html>> (2011-09-17)
- FAO (2011) *Global forest resource assessment 2010* (elektronisk) tillgänglig: <<http://www.fao.org/docrep/013/i1757e/i1757e.pdf>> (2011-12-20)
- IVL (2010) *Luftkvaliteten i Sverige 2009 och vintern 2009/10* (elektronisk) tillgänglig: <<http://www.ivl.se/download/18.7df4c4e812d2da6a416800072120/B1940.pdf>> (2011-12-20)
- Naturskyddsföreningen (2009) *Beräkningsunderlag för Tänk Om* (elektronisk) tillgänglig: <http://www.naturskyddsforeningen.se/upload/Foreningsdokument/Ovrigt/berakningsunderlag_tankom.pdf> (2011-12-20)
- Naturvårdsverket (2011) *Utsläppstrender från 1990* (elektronisk) tillgänglig: <<http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Klimat/Utslapp-av-vaxthusgaser/Statistik-och-trender/Utslappstrender/>> (2011-12-20)
- Pacific Research Institute & AEI (2004) *Index of Leading Environmental Indicators 2004* (elektronisk) tillgänglig: <http://www.pacificresearch.org/docLib/2004_Env_Index.pdf> (2011-12-20)
- Pacific Research Institute & AEI (2005) *Index of Leading Environmental Indicators 2005* (elektronisk) tillgänglig: <http://www.pacificresearch.org/docLib/2005_Enviro_Index.pdf> (2011-12-20)
- SCB (2011) *1b Bruttonationalprodukt (BNP) 1950 – 2010, Bruttonationalinkomst (BNI) 1993 – 2010, volymindex år 2005 = 100* (elektronisk) tillgänglig: <http://www.scb.se/Statistik/NR/NR0103/2011K03/Tabellpaket_%c3%a5rsSM2009_SNI2007_version_201148.xls> (2011-12-14)

Sjöberg, Karin et al (2006) *Luftkvalitet i tätorter 2005* (elektronisk) tillgänglig:
<<http://www.ivl.se/download/18.7df4c4e812d2da6a416800071867/B1667.pdf>> (2011-12-20)

Stockholm Stads Miljöförvaltning (2011) *Luften i Stockholm årsrapport 2010* (elektronisk) tillgänglig: <http://www.slb.nu/slb/rapporter/pdf8/slb2011_001.pdf> (2011-12-20)

UK Parliament (2002) *Air quality in the UK* (elektronisk) tillgänglig:
<<http://www.parliament.uk/documents/post/pn188.pdf>> (2011-12-20)

United Nations (2011) *The Millennium Development Goals Report 2011* (elektronisk) tillgänglig:
<http://www.un.org/millenniumgoals/11_MDG%20Report_EN.pdf> (2011-12-20)

World Food Programme & Food and Agriculture Organisation (2011) *The state of food insecurity in the world 2010*, (elektronisk) tillgänglig:
<<http://www.fao.org/docrep/013/i1683e/i1683e.pdf>> (2011-12-20)